

binnenland

zomerreeks veerkracht, verlies & verlangen

‘Het bos biedt me bescherming en een medicijn tegen mijn psychose’

Voor **Sven unik-id** is zijn tuin meer dan een grasveld. Hij is een kunstwerk, een veilig nest en een plek waar hij kan herademen.

De tuin is uniek. Hij ligt verborgen achter een gewoon rijhuis in een gewone Vlaamse dorpsstraat, en is niet groter dan andere tuinen in Vlaamse dorpsstraten. Er klinken kinderstemmen, ik zie een hangmat en een kip, en de zon schijnt. Achter het hek staat iets dat eruitziet als een reuzenvlieger: daar heeft wellicht alleen de wind wat aan.

Sven heeft me gesuggereerd tegen de avond te komen, omdat we er dan getuige van zullen zijn ‘hoe de tektonische platen tegen elkaar schuren en een stroom magma door de vallei stroomt’.

Uit de mond van ieder ander klinkt zoets als feeëriek nonsens, maar Sven unik-id is niet doorsnee. Hij is een conceptueel kunstenaar, die grote waarde hecht aan beelden. In 2012 vroeg hij bekende Vlamingen en Nederlanders om fietsen om te vormen tot kunst. De tv-reeks *Ontoerekeningsvatbaar* verwees eerder dit jaar naar een mentale staat die hij zelf goed kent: psychose. Een boek over hem heette niet zomaar *Ingewikkeld*. Daarmee verwees hij naar hoe zijn geest werkt, en ook naar de manier waarop hij zichzelf vroeger in reusachtige windels wikkelde.

Als Sven me uitnodigt om een avond door te brengen in zijn vallei, is dat als de pagina openslaan van een boek dat we samen zullen lezen.

De geboorte van een nest

Sven kocht het huis in 2001. Hij had toen als patiënt jaren doorgebracht in het psychiatrisch centrum van Kortenberg. Omdat hij daarvoor tuin- en landschapsarchitectuur gestudeerd had, vroeg iemand hem een binnenplein vorm te geven. Niet zomaar functioneel, maar naar zijn eigen mentale staat. Dat was het begin.

Met Christelle betrof hij nummer 27. Hun toekomst was onduidelijk, maar kinderen zouden er geen plaats in hebben. ‘Ik voelde me onwaardig om me voort te planten. Ik dacht dat ik het niet zou kunnen. Maar ik leerde ook hoe belangrijk je omgeving is voor wie je bent, en dat je jezelf dus

kunt veranderen door je omgeving te veranderen. Op een dag tekende ik ons toekomsthuis, met een uitstulping eraan als een zwangere buik, en mijn hand daaronder. Het was een sterk beeld. Een nest.’

Jip werd geboren in 2006, en met hem het bos. Tegen de zijkant van het huis zit een module gekleefd, 10 meter lang en 4 meter breed. Dat is het veilige nest. Het wordt ondersteund door tien eikenstammen, die onder het nest een sprookjesachtig bos vormen. Als het regent, valt het water via het dak in een magische pot die oplicht, en stroomt het verder, als een riviertje. De elektriciteit komt van zonnepanelen. Ik zie een hangmat, ligkussens, kunstgras, stenen, boomstammen. Hier heeft Jip vast veel gespeeld als kind.

‘De kinderen weten hoe het bos werkt’, zegt Sven. ‘Ik weet dat ze dat meenemen en dat ze later goed voor hun omgeving zullen zorgen. Tegelijk is het bos mijn tegengewicht tegen de wereld. Het biedt me bescherming, en het is een medicijn tegen mijn psychose. Mijn omgeving veranderen tilde me op. Tot de crash.’

Gezicht van Te Gek!?

Fien werd geboren in 2009 en Sven was er niet bij. Opnieuw ten prooi gevallen aan een psychose, en kwaad. ‘Ik rekende op begrip, en besefte niet dat ik mensen beter moest aangeven wat er te begrijpen was. Ik vond dat iedereen de problemen over geestelijke gezondheid hoorde te kennen, en mijn probleem dus moest herkennen. Dat was niet zo. Nog steeds schatten we fysieke tekorten goed in, maar geven we mensen met geestelijke problemen niet de kans in evenwicht te komen.’

Hij genas en het decennium dat volgde, veranderde veel voor hem. Door van zijn kwetsbaarheid zijn kracht te maken, werd hij een belangrijk gezicht van Te Gek!?, een organisatie die psychische problemen bespreekbaar wil maken. ‘Tot dan had ik mijn persoonlijke verhaal gecamoufleerd. Maar omdat ik hervallen was, wist ik dat

Door de tuin van Sven unik-id stroomt een kanaal van licht, als magma. © Fred Debrock

mijn nest sterker moest worden. Achter het huis lag een braak stuk grond. Ik maakte er een tuin van. Onze vallei.’

Het is de wonderlijkste tuin van Vlaanderen. Een ongelijke muur van roestig staal die doet denken aan het werk van Richard Serra, zoomt een grasveldje af en vormt als het ware de wand van een kloof, tot achteraan. Daar staan twee hutten in traditioneel Scandinavische stijl, die een schuilplaats vormen. Er groeien groenten, er wordt gekookt, je kunt je er verwarmen in een sauna en verfrissen in een zwembad, die opzij terugkeert naar het begin van de tuin. Het is een oord van herstel.

Gloeiende lava

‘De inspiratiebron was een kloof op IJsland’, zegt hij. ‘En zo verbeeld ik de kloof die we hebben gecreëerd tussen de mens en de natuur, en die we commercieel proberen te overbruggen. Ik wilde hier allemaal symbolen die de kracht van de wind, het vuur, het water, de aarde voelbaar maken. En de tuin is ook ons verhaal: hoe we elkaar vonden, hoe de kinderen de toekomst zien. Hier laden we ons op.’

’s Avonds wordt Svens tuin nog meer

‘Als het vriest, duik ik in de zwembad door de ijslaag. Zo ben ik ook door mijn remmingen gebroken, om een nieuw leven te beginnen’

een andere wereld. Van het bos tot de schuilplek loopt over de grond, naast de roestige muren, een kanaal van licht. Het is maar een paar centimeter breed, en alterneert tussen geel, oranje en rood. Zo lijkt de tuin ’s nachts doorkleefd te worden door een stroom gloeiend magma, vloeibaar gesteente. Of zoals Sven dat ziet: hier schuren twee tektonische platen tegen elkaar.

‘We zijn het gevoel kwijt van een aarde die leeft, die vanzelf beweegt, die een eigen dynamiek heeft. Ik wilde dat hier zichtbaar en voelbaar maken. Als je ’s avonds in huis door het raam kijkt, en je ziet die aarde

De zeven van Shaffy

'Pink Floyd heeft mijn hele leven bepaald'

Zing

'In mei 1989 voerde mijn vader grondwerken uit op de wei in Werchter. Ik was veertien en mocht mee gaan kijken wat hij deed. Plots stond Herman Schuermans naast ons, om te checken hoe de werken vorderden. Of ik geen zin had om eens op het podium te staan? Een Engelse band was alles in gereedheid aan het brengen voor zijn optreden. En daar zat ik dan achter het 360 graden drumstel van een band genaamd Pink Floyd, waar ik nog nooit van gehoord had. We kregen ook tickets voor het concert. Pink Floyd heeft mijn hele verdere jeugd en latere leven bepaald. Ik beluisterde enige tijd zelfs geen andere muziek meer.'

Vecht

'Als kind nam ik de fiets, om weg te rijden, te vluchten uit de omgeving waar ik me niet goed voelde. Het werden lange tochten, soms met de wind in de rug, maar vaak met tegenwind. Je kon roepen, tieren, maar je moest blijven trappen, anders viel je. Op mijn vijftiende was ik op weg met mijn fiets naar Rome, toen ik de Alpen over moest, met soms wel cols van 45 kilometer lang ... Ik moest duwen en spartelen, een col bedwingen om de top te bereiken. Daar heb ik geleerd te vechten.'

Werk

'In al wat ik doe, is het laatste waaraan ik denk: ik werk. In een psychiatrisch ziekenhuis vroeg de psychiater me of ik het binnentuintje van de afdeling wilde ontwerpen. Ik ben daar twee weken mee bezig geweest, en in die tijd verdwenen de wanen. Dus, beseft ik, als ik mijn brein inzet om op zoek te gaan naar de identiteit van een opdracht, duw ik de psychose opzij. Vandaag herhaal ik daarom nog altijd wat ik toen deed. Wat anderen "werken" noemen, is voor mij veeleer "zelfbescherming".'

Bewonder

'Ik ben een fan van Andy Goldsworthy, die in de velden van Schotland woont, en tijdens zijn wandelingen grondig nagaat hoe mensen de natuur ervaren. Hij vindt dat je de natuur waardevoeler maakt door er goed naar te luisteren. Ik doe dat ook graag: ergens heen gaan en gewoon luisteren. Goldsworthy heeft mijn kijk op de idee van "tijd" veranderd: hij gaat bijvoorbeeld op de grond liggen, wachtend op de regen, om dan pas op te staan als de regenbui bijna gedaan is. Zo creëert hij een "regenschaduw", en ziet hij zichzelf sneller dan de omgeving weer tevoorschijn komen als de plek opdroogt. Of hij maakt sculpturen van kleine stukjes ijs. Hij wijst ons op de tijdelijkheid: niets is er voor altijd.'

hier "openscheuren", wil je meteen naar buiten. Om deel te zijn van iets groters.'

Natuurlijk heeft de coronacrisis dat allemaal wat versterkt. 'Niet alleen positief, want vele afspraken en opdrachten zijn weggevallen. Maar de kinderen waren de hele tijd hier, en ze genieten ook van deze tuin. We hebben geen televisie, en ze missen dat niet. Ze zijn creatief. Ze maken tentoonstellingen, filmpjes, quizen voor de familie. En Christelle en ik hebben hier vaak gepraat, nagedacht over wat we doen. We hadden tijd om beter te formuleren waarmee we bezig zijn.'

Kippen bij het huis

Het is nu donker in de tuin van Sven, de vallei herhaalt haar tektonische magie met de zachte variatie van romantische muziek, en mijn gastheer stelt voor de avond af te sluiten zoals hij en zijn familie het vaak doen. In de kleine sauna is het 80 graden heet en legt hij uit hoe snel psychotische mensen meegenomen kunnen worden in denkprocessen. 'We zijn sponsen die alles opzuigen', zegt hij. 'Maar de tuin bevat zoveel elementen dat hij heel onze familie kracht geeft. Heb je gezien dat het kippen-

hok niet helemaal achteraan staat, zoals je vaak ziet? De kinderen wilden het dicht bij het huis. Daar staat het dus, en zo zijn die diertjes deel van het gezin geworden.'

De zwemvijver is 14 meter lang en 1,5 meter breed. Het water wordt constant gefilterd door lavastenen en -platen. Hij zwemt er dagelijks 500 meter in, 's zomers en 's winters. Het water geurt naar zuur en wortels. Naar de aarde. 'Ik spoel het nooit af', zegt hij. 'Ik houd van die geur. Als het vriest, duik ik onder het ijs, heel laag, en dan kom ik krachtig naar boven. Ik breek door de ijslaag. Zo ben ik ook door mijn remmingen gebroken, om een nieuw leven te beginnen. Daarom geeft deze vijver, als sluitstuk van de vallei, me kracht. Elke dag.'

Peter Vantuyghem

Elke dag vragen we boeiende mensen hoe ze de voorbije maanden zijn doorgekomen, en waaruit ze vandaag hun veerkracht halen.

Morgen: ontwerpster Miet Crabbé durft weer te dromen van een comeback.

U vindt de volledige reeks op: www.standaard.be/veerkracht

© Johan Doekx

'Zing, vecht, huil, bid, lach, werk en bewonder': het zijn de zeven levensmotto's van Ramses Shaffy in een lied dat ook vandaag nog inspireert. <http://stichtingramsesshaffy.nl>
© Stichting Ramses Shaffy Fonds